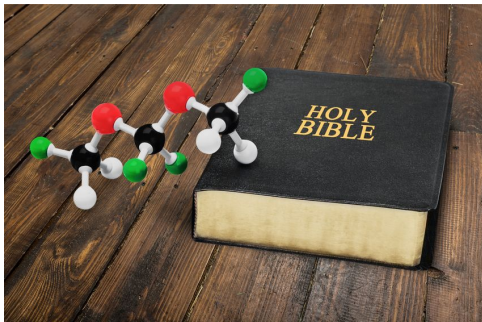

Олег Вовк

Читаючи Святе Письмо, зустрічаємося з проблемою нерозуміння біблійних текстів, а інколи може виникнути сумнів у правдивості того чи іншого уривка. Що ж робити з місцями, які не розуміємо або не можемо їх науково пояснити? Не завжди було все зрозумілим і біблійним персонажам. Про це знаходимо свідчення уже на сторінках Святого Письма. Наприклад, в «Діяннях апостолів» описано історію, в якій один ефіопський муж постав перед проблемою розуміння уривка із книги пророка Ісаї.

Він не розумів слів: «Його вели на заріз, мов овечку, мов те ягнятко перед тим, хто стриже його, безголосне; так він не відкриває рота свого. В його приниженні відмовили йому суд. Рід його хто може відповісти? Життя бо його від землі вирвано». Тому попросив апостола Филипа, щоб той розтлумачив йому цей епізод (пор. Ді 8,30-35). Неначе доповнюючи історію, пов'язану із ефіопським мужем, апостол Петро навчає: «Знайте, що ніяке в Письмі пророцтво не припускає особистого тлумачення. Бо ніколи пророцтво не було проголошено з волі людини, лише, ведені Святим Духом, промовляли святі люди від Бога» (2Пт 1,20-21), а в іншому місці зазначає, що листи апостола Павла містять «дещо трудне до розуміння, що люди без освіти й не зміцнені у вірі перекручують, як й інші писання, на свою власну погибель» (2Пт 3,16). Проте незрозумілими є не тільки листи апостола Павла. Є ще й інші «сумнівні», важкі для розуміння сторінки Святого Письма. До прикладу, історія всесвітнього потопу, коли живими залишилися тільки ті люди і тварини, які увійшли у ковчег. Правда, виникає логічне запитання: як ковчег міг вмістити всіх тварин по парі, які жили на землі? Чи, наприклад, як могло розійтися Червоне море? Або як Йона міг пробути в шлунку риби впродовж трьох днів? Такого роду запитання викликають сумніви, а тому спонукають до роздумів та закликають до нових досліджень.

Отож проблема розуміння текстів Святого Письма є доволі цікавою та складною, а із плином часу вона ще більше загострилася. З одного боку, причиною нерозуміння текстів Біблії є те, що сучасного читача від описаних подій відділяє багато століть. З іншого боку,

через прогрес гуманітарних наук проблеми інтерпретації стали ще складнішими . З'явився «історико-критичний метод», метою якого було глибше дослідження Біблії. З історичної точки зору намагаються вивчати історичне середовище, в якому творився той чи інший біблійний уривок. З критичної точки зору до тексту застосовують раціональні підходи та формулюють судження про цей текст. Тобто метою таких досліджень було зрозуміти зміст та літературний стиль, визначити походження та автентичність біблійних книг. Як наслідок, нові методи дослідження Святого Письма ставили деякі уривки під сумнів, або ж стверджували, що те чи інше місце розходиться з науковими дослідженнями.

Відомий український бібліст о. Тарас Барщевський зазначає, що: «Біблія – як і кожний вид авторитету – в наші часи піддається критиці і запереченням, і то не тільки ззовні. Для численної групи християн Біблія є чимось чужим, незвичним для щоденного життя; її читання, передусім деяких книг Старого Заповіту, видається важким і проблематичним саме тепер, коли у світі виходять тисячі видань [...] Методи літературної й історичної критики, застосовані до Біблії, часом викликають у деякого страх, що вони руйнують авторитет Біблії і самої віри» . Такі виклики вимагали від Церкви обґрунтованої відповіді, або, якщо говорити мовою науки, виникла потреба навести «докази» правдивості деяких частин Святого Письма.

Тривалий час Церква доволі стримано відповідала на подібні критичні закиди, бо в більшості своїй вони були вороже наставлені до християнської віри. Згодом численні апологети почали наголошувати на тому, що Святе Письмо не є науковим трактатом. Ціль Святого Письма – привести людину до Бога, а не доказувати ту чи іншу теорію. Крім того, деякі дослідники вважають, що наукові докази відволікали б людину від головної мети – Слова Божого. Та ставили запитання: «Для чого Богові відкривати якісь наукові теорії, якщо людина своїм розумом та наполегливою працею може сама досягнути їх?».

З іншого боку, в книзі «Ранние века земли» Джордж Пембер зазначає: «Хоч Біблія не дає прямих даних прогресивної науки, тим не менше в ній міститься безліч окремих наукових тверджень, тайни яких відкрилися тільки після тривалих досліджень» . Паралельно в Святому Письмі ми можемо зустрітися із зовсім ненауковим фактами. Прикладом для нас може послужити історія пророка Йони, якого поглинула велика рибина, в череві якої він перебував три дні. Анна Свідеркувна, історик античної культури та знавець середовища, в якому зароджувалась Біблія, зазначає, що «автор Книги пророка Йони дуже б здивувався, якби дізнався, скільки часу ми витратили, роздумуючи над правдоподібністю історії про те, як «велика рибина» проковтнула людину, замість того, щоб одразу зрозуміти, що його розповідь побудовано таким чином, щоб представити Бога, від якого неможливо втекти» . Тобто для того, щоб зрозуміти те, що автор говорить, мусимо спершу усвідомити, що саме він хотів до нас донести.

Отож у Святому Письмі є уривки, які неможливо розуміти буквально чи пояснити науково. Іншими словами – Слово Боже містить в собі такі глибини, які розум людський не здатен охопити. Однак навіть такі уривки мають своє призначення і в кінцевому результаті стають зрозумілими. До прикладу, пророк Ісаїя говорив про Діву, яка зачне і народить сина (пор. Іс 7,14). Людський розум міг би сприйняти цей уривок, як якусь помилку, якби пророцтво буквально не сповнилося в Діві Марії (Лк 1,26-31).

Тому апостол Павло зазначає, що Писання написано нам на науку, а не для критики (пор. Рим 15,4). Або ж як в іншому місці апостол Павло навчає: «Все Писання – натхненне Богом і корисне, щоб навчати, докоряти, направляти, виховати у справедливості, щоб Божий чоловік був досконалий, до всякого доброго діла готовий» (2Тим 3,16-17). Тому краще довіряти зрозумілим і незрозумілим текстам Святого Письма, аніж відшукувати «сумнівні» місця, критикувати їх, ставити знаки питання або вважати помилковими.

Крім того деякі дослідники вважають, що місця, недосяжні людському розумові, є свідченням божественного походження тексту Біблії. Тут влучно зауважує пророк Ісаїя: «Думки бо мої – не ваші думки, і дороги ваші – не мої дороги, – слово Господнє. Бо так, як небо вище від землі, так мої дороги вищі від доріг ваших і думки мої вищі від думок ваших» (Іс 55,8-9). А спроби наукового спростування того чи іншого місця із Святого Письма є недоречними, бо Святе Письмо – це не науковий трактат, а боголюдська Книга, основна мета якої – привести людину до Бога. В свою чергу, хочеться наголосити, що наукові дослідження Біблії є корисними, якщо вони проливають світло на історичний період, в якому творилися тексти Святого Письма, та допомагають масштабніше побачити змальовану картину.

Олег ВОВК, Біблія і наука // СЛОВО №2 (74)